

EDUCA DONANT ALES

Idees perquè la participació a l'aula i al centre educatiu contribueixi a desenvolupar el màxim potencial de cada estudiant

EDUCA DONANT ALES

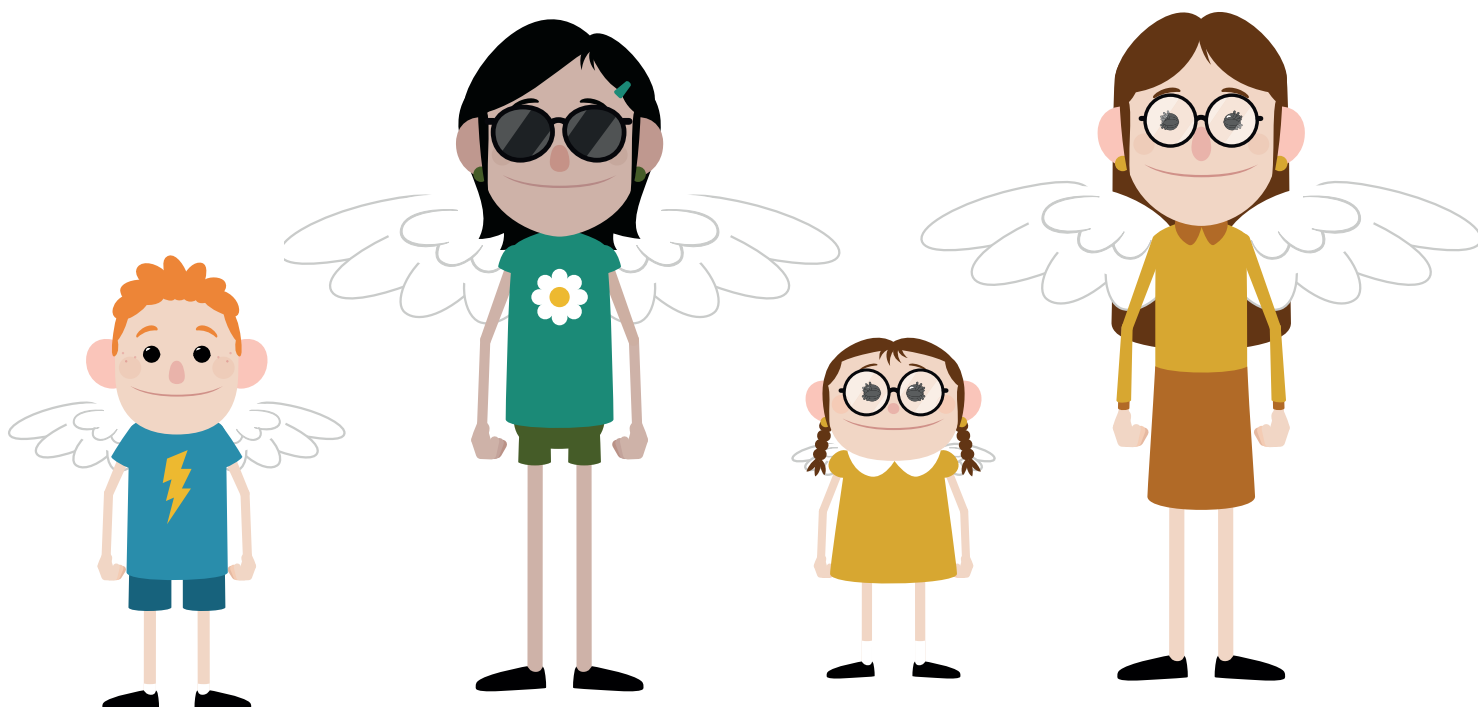
Observar el desenvolupament d'una persona des que fa les primeres passes a educació infantil fins que acaba secundària és gairebé màgic. Aquells anys que passen des que algú és gairebé un nadó fins que és pràcticament adult estan plens d'experiències, aprenentatges i canvis profunds. Quan l'educació contribueix al desenvolupament màxim del potencial de cada estudiant, contribuïm a donar-li ales.

La Convenció sobre els Drets de l'Infant diu al preàmbul que els infants i adolescents s'han de preparar per a una vida independent en societat. L'exercici del dret a la participació és fonamental per aconseguir-ho. Un enfocament educatiu d'educació en drets d'infància que incorpora processos de participació autèntica contribueix a consolidar la identitat de l'alumnat i a impulsar-ne la confiança, i posa les bases de

valors com ara la responsabilitat, la ciutadania global, la democràcia, l'esperit crític i el respecte dels altres.

Aquestes competències no poden esperar l'edat adulta per desenvolupar-se: si no les impulsem des dels primers anys d'escola, el nostre alumnat pot perdre la finestra d'oportunitat que té en la infància i adolescència per desenvolupar-les. Si volem construir societats lliures, democràtiques, en què el respecte a l'altre i la responsabilitat impulsin la convivència, hem d'animar els infants i adolescents a participar, facilitant-los eines i espais al seu entorn, inclosa l'escola.

Participant aprenem a dialogar com a iguals, a compartir i a ser responsables, superant-nos a nosaltres mateixos. La participació forma persones fortes i amb ales.

USA AQUEST QUADERN COM FULL DE RUTA!

Aquest quadern s'ha dissenyat perquè pugueu imprimir-lo, sencer o en part, i col·locar les fulles impreses en un lloc visible de la sala de professors. D'aquesta manera podrà servir com a full de ruta per a la incorporació d'activitats de participació infantil a l'activitat escolar al llarg del curs. Cada pàgina respon a una pregunta concreta sobre la participació infantil i els seus continguts es troben ampliats en línia en www.unicef.es/cat/educa/participacio. Involucra tota la comunitat escolar en l'assoliment del dret a la participació infantil!

QUÈ ÉS LA PARTICIPACIÓ INFANTIL?

Tothom sabem què és participar, però el que significa i el valor educatiu que aporta potser no són tan evidents: participar ens ajuda a assumir responsabilitats, a adquirir independència i a desenvolupar el nostre potencial màxim en la vida. No privem el nostre alumnat d'aquesta oportunitat!

Un dret de la infància

El dret a la participació inclou el dret a opinar lliurement sobre els assumptes que l'afecten, la llibertat d'expressió, la llibertat

de pensament, consciència i religió, la llibertat d'associació, l'accés a la informació i el dret a la protecció de la vida privada. La Convenció sobre els Drets de l'Infant reconeix infants i adolescents com a ciutadans de ple dret: no són els ciutadans del futur, són els ciutadans de l'ara i, en aquest sentit, poden participar i ho han de fer.

Una eina educativa

L'exercici quotidià de la participació permet desenvolupar competències educatives clau per

al desenvolupament d'una vida independent en societat: competències de negociació, expressió, autoconeixement, empatia, respecte, apreciació de la diversitat, treball en equip, resolució de conflictes...

Un impuls al clima escolar

Per mitjà de la participació infantil i adolescent, tota la

comunitat educativa pot avançar en alguns dels elements que caracteritzen un bon clima escolar: l'existència de relacions positives, el sentit de pertinença, la seguretat emocional, sentiments d'acceptació, percepció d'equitat, foment del respecte...

PARTICIPACIÓ = RESPONSABILITAT

Aprendre a participar és aprendre a ser responsable. Quan des de l'escola i en funció de l'edat, els nens i nenes participen en els assumptes que els afecten, adquireixen competències relacionades amb l'assumpció de responsabilitats i avancen en el desenvolupament gradual d'una vida independent que els permeti, a poc a poc, formar part activa de la societat amb independència de criteri i plena responsabilitat.

QUÈ NO ÉS LA PARTICIPACIÓ INFANTIL? Sobre la participació hi ha alguns mites que no són certs. Són les fake news de la participació infantil. Descobreix-les a www.unicef.es/cat/educa/participacio

QUI POT PARTICIPAR?

Qualsevol infant o adolescent pot prendre part en processos de participació infantil. No n'importa l'edat, nivell de desenvolupament, capacitats, personalitat, rendiment acadèmic... La participació és un dret i és per a tothom!

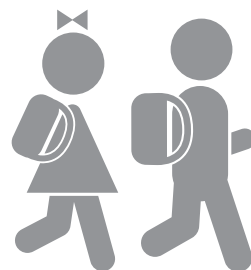

Educació infantil: conèixer les preferències

Una primera fase del desenvolupament de les competències de participació consisteix en el desenvolupament de la noció de "preferència". Què preferim? Què prefereixen d'altres? Saber que les preferències de cada persona són importants i que tenim llibertat per expressar-les, encara que no sempre les puguem aconseguir, permet fixar les bases de coneixements, actituds i competències clau per desenvolupar la competència ciutadana.

Educació primària: aprendre a conviure i a treballar en equip

En aquesta etapa educativa és essencial desenvolupar competències relacionades amb el treball en equip: convivència, respectar l'altre, tolerància de l'error i resolució de conflictes. Al llarg de tota l'educació primària es poden desenvolupar aquestes i altres competències per mitjà de la participació en projectes d'aula i de centre que afavoreixin formes de participació infantil cada vegada més complexes.

Educació secundària: preparació per a la vida independent

Aquesta etapa és clau en el desenvolupament del sentit de la responsabilitat. La participació en diferents activitats del centre educatiu i de la comunitat, inclòs l'associacionisme, permet als joves avançar en l'enfortiment de la seva independència i sentit crític i en l'assumpció de les responsabilitats que els corresponen sobre el resultat, positiu o negatiu, dels projectes en què prenen part.

EL QUE IMPORTA ÉS PARTICIPAR!

Participar no és "estar present" o "assistir"; quan participem planifiquem, organitzem, coordinem, debatem, decidim, executem, avaluem... És en aquest sentit que la participació infantil i adolescent té un veritable valor educatiu. A més, el resultat sí que importa: un exercici de participació en què els participants no es comprometen amb el resultat, l'avaluen i es responsabilitzen en la cerca de millores no és un exercici de participació real. En la mesura de les capacitats i grau de desenvolupament del nostre alumnat, podem buscar fórmules de participació autèntica.

APRENTATGES PER ETAPA EDUCATIVA. Més sobre els coneixements, actituds i competències relacionades amb la participació per a cada etapa a www.unicef.es/cat/educa/participacio

PER ON COMENCEM?

Iniciar processos de participació infantil i adolescent pot fer una mica de vertigen al principi. Què és el primer que cal fer? La resposta és fàcil: voler-ho fer!

PREGUNTES CLAU

Per què volem iniciar processos de participació?
N'hem informat la comunitat educativa?
Estem compromesos amb el procés i amb els resultats?

“Voler és poder”

Si tenim clara la importància de la participació infantil i volem introduir processos participatius en la vida escolar, hem fet el primer pas. Aconseguir que la comunitat educativa en conjunt entengui la participació infantil i adolescent i hi doni suport és un requisit necessari perquè les nostres iniciatives tinguin èxit.

I després?

Hi ha alguns aspectes pràctics que no podem deixar per a gaire tard quan abordem projectes que impliquen participació de l'alumnat. És important posar-nos ràpidament mans a l'obra amb:

- La planificació d'espais i temps de participació.
- La selecció de les formes de participació més adequades.
- Fer-ne partícip cada estudiant des de les primeres fases del projecte, en funció de les seves capacitats i maduresa.

DESCOBREIX-NE MÉS. Coneix més idees, propostes i eines de participació infantil a www.unicef.es/cat/educa/participacio

ESTEM PREPARATS?

La participació infantil als centres educatius depèn més de les voluntats que dels recursos físics que, tot i ser importants, no determinen tant els resultats com l'existència d'una cultura escolar oberta a la participació, la diversitat i la pluralitat de visions.

SI AL VOSTRE CENTRE...

- ✓ Treballeu pel dret a l'educació de tot l'alumnat, sense excepció.
- ✓ Creieu en el poder educatiu d'enfocar les vostres accions des d'una perspectiva de drets d'infància.
- ✓ Organitzeu i planifiqueu en funció de les necessitats i característiques de l'alumnat.
- ✓ Fomenteu la participació de tota la comunitat educativa, i promoueu un diàleg igualitari.
- ✓ Manteniu altes les expectatives per a tot l'alumnat, independentment de les seves característiques o circumstàncies personals.
- ✓ Considereu la diversitat d'opinions com un valor que ens enriqueix a tots.

ESTEU PREPARATS!

El que importa de veritat

Alguns aspectes que podrien passar desapercebuts tenen un impacte gran en la participació, mentre que d'altres que podrien semblar molt determinants no ho són tant:

Important per a la participació

- Existència de temps i espais.
- Permeabilitat del centre a l'entorn i al context social.
- Flexibilitat organitzativa.
- Model de participació interna (claustre, famílies...).
- Formació docent.
- Planificació.
- Creativitat.

No tan important

- Mida del centre.
- Titularitat del centre.
- Edat de l'alumnat.
- Diversitat de competències en l'alumnat.
- Sistemes d'agrupament
- Calendari i jornada escolar.
- Recursos econòmics.

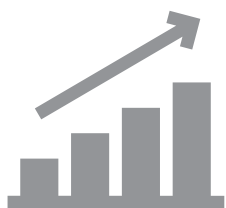
CLAUS D'UNA PARTICIPACIÓ GENUÏNA. Com es pot saber si una iniciativa de participació escolar és efectiva? Descobreix-ho mitjançant el test disponible a www.unicef.es/cat/educa/participacio

QUÈ TENIM EN COMPTE?

Aprenem a participar participant: tant per a les persones adultes com per als nens i nenes, aquest és un procés gradual que ens va dotant de coneixement i eines segons anem avançant. La participació requereix espais segurs i inclusivius, de llibertat per expressar-se i d'escolta respectuosa. A més, és important que es concreti en accions, debatre no és suficient.

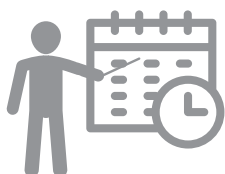
4P

En començar un procés de participació infantil i juvenil és important tenir en compte aquestes 4 P:

Progressivitat

- La capacitat de participar evoluciona a poc a poc amb l'edat: la complexitat del procés ha de ser paral·lela al desenvolupament maduratiu.
- Les iniciatives de participació s'introdueixen a poc a poc a l'escola, començant amb projectes menys ambiciosos i avançant gradualment amb el temps.

Paciència

- La participació és un procés, no una acció aïllada.
- No produeix resultats immediats en la millora del clima, en la cultura escolar o en les competències de l'alumnat.

Protecció

- La participació implica exposició al judici d'altres.
- Cal seguir unes normes molt clares, especialment quan participen alhora infants i adults.

Promoció

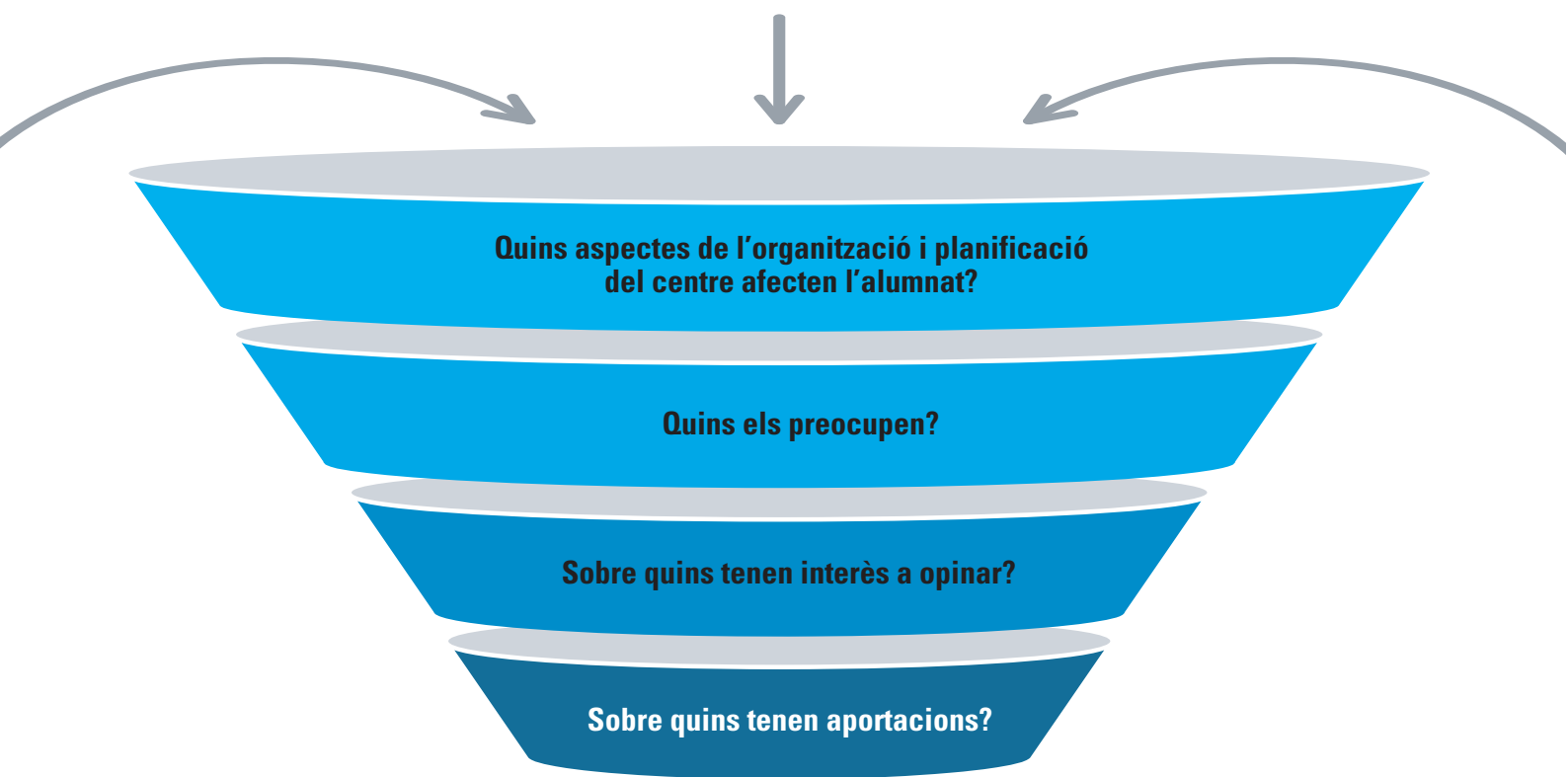
- Comuniquen les iniciatives de participació a tota la comunitat educativa, doneu-los visibilitat i responeu als possibles dubtes amb claredat.
- Una bona comunicació ajudarà a motivar tots els participants i pot donar energia al projecte.

"El joc convida a la participació"
(Brian Goodwin)

PROTEGIR ELS DRETS DELS PARTICIPANTS. Protegir els drets dels qui exerceixen el seu dret a participar és un requisit de tot procés de participació infantil. Coneix-ne algunes claus a www.unicef.es/cat/educa/participacio

SOBRE QUINS ASSUMPTES PARTICIPEM?

Algunes qüestions són més aptes per a infants que altres: sigui per la dificultat que comporten, pels continguts o per l'interès que desperten en ells. No obstant això, de vegades apartem la infància de debats que poden ser aptes, comprensibles i interessants per a ells. Per què no incloure'ls? Quan dubtem sobre quins temes es poden obrir a la participació de l'alumnat, podem fer servir aquest embut de decisió:

La Convenció diu que, en funció de la seva edat i maduresa, els infants i adolescents tenen dret a expressar la seva opinió lliurement en...

... tots els assumptes que els afecten.

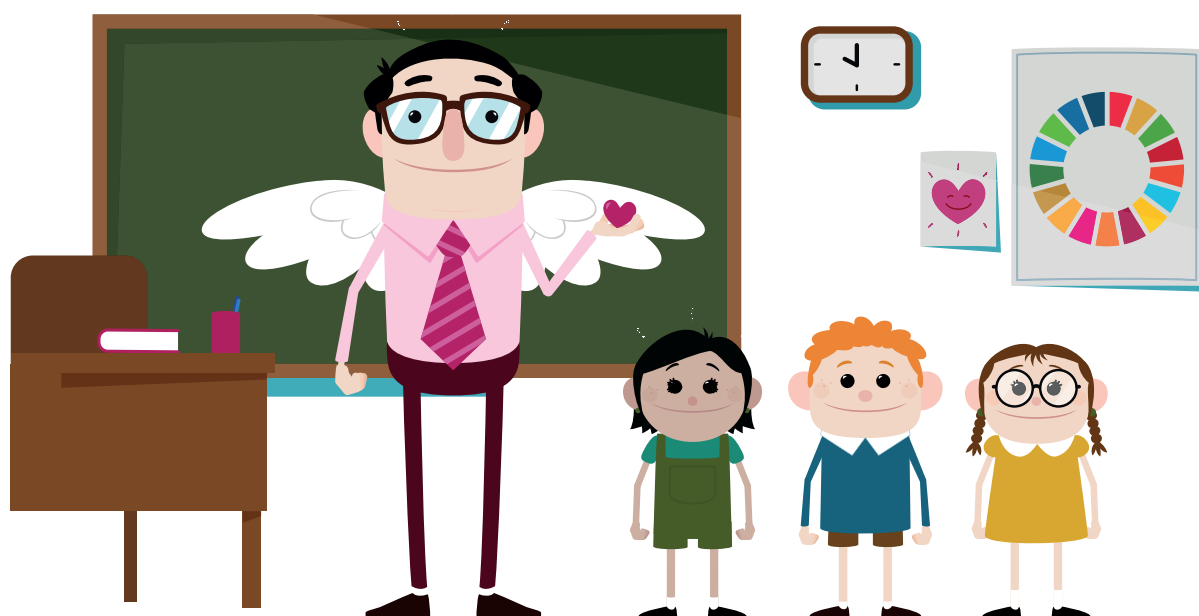
COM PARTICIPEM?

La forma més bàsica de participació infantil és la consulta, d'aquí podem passar a la participació col·laborativa i, en l'esglaió més alt, la participació liderada per l'alumnat.

Unes quantes idees per introduir la participació a l'aula i al centre educatiu:

- Bústia de suggeriments
- Suro d'idees, tauló d'anuncis
- Enquesta
- Consulta oberta
- Equips de base i d'aprenentatge cooperatiu
- Comitès d'alumnes o mixtos amb altres membres de la comunitat educativa
- Ràdio, diari o blog escolar
- Organització d'esdeveniments
- Assemblea d'alumnes
- Consell de participació
- Consell d'estudiants
- Comitè de conflictes
- Redacció d'una "carta de l'estudiant"
- Participació en el codi de conducta
- Posada en marxa d'una aula de solidaritat
- Designació d'un/a coordinador/a de participació al centre
- (...)

"La feina comença donant la paraula als infants"
(Francesco Tonucci)

PER QUÈ VOLEN PARTICIPAR? La participació comporta un esforç i una responsabilitat per a infants i adolescents. No són més feliços aliens a aquestes complicacions? Coneix les raons per les quals volen participar a www.unicef.es/cat/educa/participacio

SABER-NE MÉS

Recursos per conèixer més sobre la participació infantil i juvenil i metodologies per incorporar-la al dia a dia escolar.

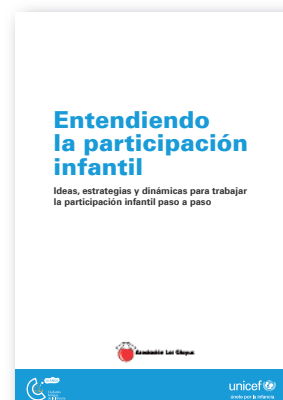
Participació infantil en els centres escolars

Aquesta guia d'educació en drets i ciutadania global d'UNICEF aborda alguns aspectes clau de la incorporació de processos participatius en les dinàmiques del centre, alhora que en descriu els fonaments i beneficis i aporta idees i estratègies per ser una escola participativa.

Descarrega-la a: www.unicef.es/cat/educa/participacio

Entenent la participació infantil

Elaborada per l'associació Los Glayus en col·laboració amb UNICEF, aquesta guia desenvolupa idees, estratègies i dinàmiques per treballar la participació infantil pas a pas. Descarrega-la a: www.unicef.es/cat/educa/participacio

Bases per a un debat sobre la participació infantil en l'àmbit local

Concebuda dins de l'àmbit de Ciutats Amigues de la Infància, aquesta guia conté propostes per a la participació infantil i juvenil en l'àmbit local que poden ser adaptades en l'àmbit educatiu. Descarrega-la a: www.unicef.es/cat/educa/participacio

www.unicef.es/cat/educa/participacio Els continguts d'aquest document estan ampliat al web, on podràs conèixer més sobre la participació infantil com a aspecte de l'educació en drets de la infància.

DESCARREGA-TE'LS. Pots trobar aquests i altres documents útils sobre participació infantil a www.unicef.es/cat/educa/participacio

CELEBRA EL DIA DE LA INFÀNCIA

Aquest 20 de novembre el Dia de la Infància coincideix amb la celebració del 30è aniversari de la Convenció sobre els Drets de l'Infant. Una oportunitat única perquè els estudiants es facin seva la celebració: per mi i per tots els meus companys!

CDI 30 ANYS
CONVENCIÓ SOBRE
ELS DRETS DE L'INFANT

1. Anima la teva aula a escollir un tema que els preocupi especialment i que vulguin reivindicar en el Dia de la Infància. Podeu fer una consulta a l'aula i escollir mitjançant votació el problema específic sobre el qual voleu treballar. Amb quin dret de la infància es relaciona el problema que heu escollit?
2. Descarrega a www.unicef.es/cat/educa/participacio "Per mi i pels meus companys: 6 passos per canviar el món des de la meua aula," un quadern amb 6 fitxes

amb pautes i idees per desenvolupar a l'aula una acció en relació amb el problema que voleu abordar. Celebrareu una festa? Dureu a terme una campanya? Una marxa? Feu servir els esquemes i suports metodològics del quadern per preparar un esdeveniment entre tots.

3. La setmana del 20 de novembre és el moment per desenvolupar la feina que heu dut a terme. Doneu-hi difusió perquè tothom conegui la vostra celebració!

GOTES PER A TOTHOM!

Participar a les curses de gotes és més que córrer: és una oportunitat de reivindicar el dret a l'aigua de tots els infants d'aquest planeta. Desenvolupa amb el teu alumnat idees per fer d'aquest esdeveniment una autèntica festa pel dret de cada infant a un medi ambient saludable. El Dia de l'Aigua, el Dia de la Terra o el Dia del Medi Ambient són oportunitats al tercer trimestre per posar-se en marxa.

IES Fray Bartolomé de las Casas

Edició

UNICEF Comité Español
www.unicef.es/educa

Disseny gràfic: : Rex Media SL

Il·lustracions: Les il·lustracions de les pàgines 2, 6 i 10 procedeixen del vídeo d'animació "Ales", realitzat per Beeround per a UNICEF.

Traducció: Violeta Roca Font

Els materials educatius, recursos i activitats sobre drets d'infància, desenvolupament sostenible i ciutadania global formen part del treball en Educació en Drets i Ciutadania Global d'UNICEF Comité Español. Els fets i opinions mostrats aquí no representen necessàriament el punt de vista d'UNICEF.

Aquest material ha estat produït en el marc del conveni amb l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament (AECID): "Promoure el compromís social amb el desenvolupament i els drets de la infància des del sistema educatiu espanyol". El contingut d'aquesta publicació no reflecteix necessàriament l'opinió de l'AECID.

UNICEF treballa als indrets més durs del món per arribar als infants i adolescents més desafavorits i per protegir els drets de tota la infància, a tot arreu. Presents a 190 països i territoris, fem el que calgui per ajudar els infants a sobreviure, prosperar i desenvolupar el seu potencial, des de la primera infància fins a l'adolescència. I mai ens rendim. La feina d'UNICEF es finança íntegrament per mitjà de les contribucions voluntàries de milions de persones arreu del món i dels nostres aliats en governs, la societat civil i el sector privat.

Aquesta publicació ha estat creada sota una llicència Creative Commons Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional, excepte per a aquells continguts en els quals expressament es defineix un altre tipus de llicència.

HO FINANÇA:

HI COL·LABORA:

